

Önkéntesség és társadalmi felelősségvállalás kérdései a sportban

Volunteering and social responsibility in sport

Perényi Szilvia¹, Horváth Rita², Bodnár Ilona³

¹ Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem, Sportmenedzsment Tanszék

² Magyar Edzők Társasága

³ Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Absztrakt: A tanulmány az önkéntesség témakörét annak figyelembevételével tárgyalja, hogy a társadalmi felelősségvállalás alapvetően a vállalati rendszerben megjelenő úgynevezett CSR (corporate social responsibility) tevékenységet fedi le, mely a piaci szférában megjelenő nagyvállalatok tevékenységei és üzleti döntései során a társadalmi és környezetvédelmi szempontok érvényre jutását jelenti. Ennek a gazdasági megfontolásnak alapvető pillére a vállalat által önként meghozott döntés. Így a téma a társadalmi felelősségvállalás eredeti és kiinduló fogalomköréhez a tevékenység önkéntes jellegén keresztül kapcsolódik. Ennek megfelelően a tanulmány célja, hogy először általában az önkéntesség társadalmi szerepét, megnyilvánulási formáit és jellemzőit tárgyalja, majd a sportban való önkéntes közreműködés jellemzőire és az azzal kapcsolatos kutatási eredményekre tér ki. Tárgyalja további a sportszervezetekkel, sportrendezvényekkel és sportolókkal kapcsolatba hozható jótékonyosság és adományozás kérdéskörét is, melyen keresztül az egyén társadalmi felelősségvállalása (Individual Social Responsibility) is megnyilvánulhat.

Kulcsszavak: önkéntesség a sportban, társadalmi felelősségvállalás, sportszervezetek, sportrendezvények, adomány

Abstract: The paper discusses the issue of volunteering considering that CSR is basically the so-called CSR (corporate social responsibility) activity in the corporate system, which is the mainstreaming of social and environmental concerns in the activities and business decisions of large companies in the market sphere. A fundamental pillar of this economic consideration is the voluntary decision taken by the company. Thus, the subject is linked to the original and initial concept of social responsibility through the voluntary nature of the activity. Accordingly, the chapter first discusses the role, forms and characteristics of volunteering in society in general, and then turns to the characteristics of voluntary involvement in sport and the research findings on it. It also addresses the issue of charity and donation in relation to sports organisations, sporting events and athletes, through which Individual Social Responsibility can be manifested.

Keywords: volunteering in sport, social responsibility, sport organisations, sport events, donation

Bevezetés

A tanulmány az önkéntesség témakörét annak figyelembevételével tárgyalja, hogy a társadalmi felelősségvállalás alapvetően a vállalati rendszerben megjelenő úgynevezett CSR (corporate social responsibility) tevékenységet fedi le, mely a piaci szférában megjelenő nagyvállalatok tevékenységei

és üzleti döntései során a társadalmi és környezetvédelmi szempontok érvényre jutását jelenti. Ennek a gazdasági megfontolásnak alapvető pillére a vállalat által önként meghozott döntés. Így a téma a társadalmi felelősségvállalás eredeti és kiinduló fogalomköréhez a tevékenység önkéntes jellegén keresztül kapcsolódik. Ennek megfelelően a tanulmány célja, hogy először általában az önkéntesség

társadalmi szerepét, megnyilvánulási formáit és jellemzőit tárgyalja, majd a sportban való önkéntes közreműködés jellemzőire és azzal kapcsolatos kutatási eredményekre tér ki. Tárgyalja további a sportszervezetekkel, sportrendezvényekkel és sportolókkal kapcsolatba hozható jótékonyosság és adományozás kérdéskörét is, melyen keresztül az egyéni társadalmi felelősségvállalása (Individual Social Responsibility) is megnyilvánulhat.

Az önkéntesség és a társadalmi felelősségvállalás

Egy társadalom fejlettségének megítélése szempontjából nagyon fontos, hogy tagjai milyen mértékben képesek önkéntes, karitatív tevékenységükkel családi, baráti kapcsolataikon túlmenően hozzájárulni mások – egyének vagy közösségek – jobb életéhez, milyen mértékben képesek egy cél érdekében önzetlenül, ellenszolgáltatás nélkül tevékenykedni (KSH, 2012). Az ideális önkéntes személyiség jellemzőivel kapcsolatban a korábbi kutatások olyan tulajdonságokat jelöltek meg, mint az áldozatkészség, az empatikus személyiség és az altruizmus. Az önkéntes munka, az önkéntesség megjelenése és mértéke függ az adott társadalom gazdasági-politikai berendezkedésétől, vallási, kulturális hagyományaitól is. A Magyar Statisztikai Hivatal (2012) 55 milliárd forintra becsülte az önkéntes munka értékét az országban, ami a vizsgált időszakban az éves GDP 0,2%-át tette ki. A KSH adatai szerint 2019-ben 313 620 459 órát töltöttek önkéntes munkával a magyar emberek, melynek teljesítésben a nők aránya magasabb volt, mint a férfiaké.

A közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény életbe lépésével Magyarország nagy lépést tett előre az önkéntesség szabályozása, de tulajdonképpen elismerése kapcsán. Ez a törvény definiálta, lehatárolta és meghatározta az önkéntes közreműködés körülményeit. Ennek alapján az önkéntes tevékenység alatt „a társadalom tagjainak szolidaritásán alapuló, az állampolgárok öntevékenységet kifejező, a személyeknek és közösségeknek más vagy mások javára ellenszolgáltatás nélkül végzett önkéntes tevékenységet” értünk. Az önkéntesség továbbá „...olyan tevékenység, mely egyénileg vagy csoportosan, rendszeresen vagy alkalmanként, belföldön vagy külföldön végezhető...”.

Az önkéntes tevékenység tehát közvetlen anyagi haszonnal nem jár annak végzője számára, továbbá fontos, hogy az nem helyettesíti a fizetett munkakerőt. Az önkéntes nem elsősorban saját családjának

segít, hanem munkálkodása hozzáadott értékként jelenik meg a fogadó szervezet, így az társadalom életében. A tevékenység megvalósulhat nonprofit, civil szervezet vagy állami intézmény-, ritkább esetben for-profit szervezet (cégek, vállalkozások) keretein belül.

Az önkéntesség előnye, hogy elősegíti a társadalmi beilleszkedést, hozzájárul a szegénység, a kirekesztődés csökkentéséhez és a teljes foglalkoztatottsághoz. Az önkéntesség segít „környezetünk és közösségünk jobbá tételében” (Czike és Bartal, 2005). Életkori jellemzők alapján a fiatalabb korosztályok kevesebb időt fordítanak önkéntes tevékenységre, mint az idősebbek; a 60-64 év közöttiek a legaktívabbak az önkéntesség területén. Az iskolai végzettséget tekintve a szakképzettséggel vagy szakmunkásképzővel rendelkezők áldozták a legtöbb szabadidejüket, őket követték a felsőfokú végzettségűek. (KSH, 2006; CEV 2006)

A társadalom különböző rétegei és korcsoportjai számára eltérő okok miatt fontos az önkéntesség. Van, akiknek tapasztalat vagy gyakorlatszerzési lehetőséget biztosít; van, aki a szabadidő tartalmasabb eltöltését látja benne. Azonban a kutatások igazolják, hogy az önkéntes közreműködésnek (munkának) nemtől, kortól, társadalmi hovatartozástól függetlenül erős társadalmi integráló hatása van (Czike és Bartal, 2005; Czike és Kuti, 2005; Varga, 2021). Ugyanakkor az önkéntes közreműködés egyfajta társadalmi elköteleződést is jelent. Elköteleződést az iránt, hogy önkéntesként vállalt feladatokon keresztül tegyenek lépéseket annak érdekében, hogy az általuk fontosnak tartott társadalmi érdekek figyelembevételével más emberek, vagy saját közösségük életminőségének javítására legyenek hatással. Tudatosan cselekedjenek és reagáljanak a környezetüket érintő, onnan érkező hatásokra. Az önkéntes bevonódás napjainkban főleg kölcsönös (nem anyagi) előnyökön és hasznon alapszik, és többnyire egyéni érdekek és szükségletek vezérlik (Silló, 2016). Az önkéntest azonban ma már nemcsak az motiválja, hogy másokon segítsen, hanem az is, hogy saját magát fejlessze, kapcsolati hálóját bővítse, új képességekre tegyen szert.

Ha egy-egy korcsoportot akarunk kiemelni, akkor például a fiatalok, iskoláskorúak számára előnyös lehet, ha korán megtanulják a közösségi részvétel jelentőségét, szabályait. A felsőoktatási tanulmányok mellett végzett önkéntes munka, mint szakmai gyakorlat és tapasztalatszerzés például befolyással lehet

a későbbi álláskeresés sikerességére, de az segítheti a munkaerő-piacról kiszorult, korábban gyermeket nevelő nők visszatérési lehetőségeit is. A passzivitásba kényszerült vagy magányosan élő idősök számára is sokat jelenthet, hiszen ők az önkéntességen keresztül kamatoztathatják emberi és munkahelyi tapasztalataikat, ugyanakkor megnövekedett szabadidejüket is hasznosan töltik vagy befogadó közösséget találnak (Gyorgyovich, 2021).

Az önkéntes tevékenység megjelenési formái, alkalmazási területei

A tevékenységek, az elvégzendő feladatok alapján, hagyományos és új típusú önkéntességről beszélhetünk. A **hagyományos önkéntesség** körébe tartozik az adományozás, jótékonykodás, véradás, ételosztás. Sokan vallási indíttatásból végzik ezeket a tevékenységeket, míg másokat a társadalmi szolidaritás, a családi indíttatás vezérel, és legfőbb célja a szegények, elesettek, kiszolgáltatottak megsegítése. Hagományos önkéntességet általában középkorú vagy idősebb, középosztálybeli önkéntesek végeznek. Jó példa erre az idősök gondozása, ápolása vagy a múzeumokban, egészségügyi intézményekben végzett önkéntes közreműködés.

Az **új típusú önkéntesség** a fiatalabb generáció körében jelent meg. Az önkéntes tevékenység fő motiválója a szabadidő hasznos eltöltése, az önismeret fejlesztése, az információ- és tudásszerzés, kapcsolatépítés, tapasztalatszerzés és a későbbi munkavállalás megalapozása. Az Európai Unió számos támogatási programot hozott létre, aminek keretén belül fiatalok külföldön is próbára tehetik magukat. Az új típusú önkéntesek inkább formális keretek között, azaz valamilyen szervezet keretén belül, a számukra felajánlott lehetőséget kihasználva végzik tevékenységüket. Ki kell emelni, hogy a fiatalok vagy a tartós munkanélküliség leküzdésében, valamint a munkakeresés kezdetén is hangsúlyozott szerepet kaphat az önkéntes tevékenység (Bartal, 2021; Kósa és mtsai, 2021).

Nem ismeretlen jelenség az sem, hogy a hagyományos és az új típusú önkéntesség korcsoportjai együtt és egyszerre vesznek részt kezdeményezésekben, kialakítva és erősítve ezzel a generációk közötti együttműködést (Varga, 2021). Erre kiváló alkalmat biztosítanak a széles érdeklődésre számottevő rendezvények. A generációk közös feladatokon, életműveken keresztül kerülnek közelebb egymáshoz, tanulnak egymástól, növelve ezzel a megértés és az

elfogadás szintjét. Kutatások szerint a hagyományokra épülő önkéntesség csökken, a tudás szerzésre alapuló, új típusú önkéntesség pedig növekszik a jelenkori társadalmakban.

A szervezeti kereteket figyelembe véve az önkéntességen belül megkülönböztetjük a formális (valamilyen szervezethez kapcsolódó) és informális (szervezeteken kívüli) tevékenységet. Az előbbi kategóriába többnyire nem nyereségorientált (jótékonyági) szervezetek, humanitárius vagy non profit civil szervezetek tartoznak. Az informális önkénteskedés napjainkban, a COVID-19 pandémia miatt is, újra erősödőben van, hiszen a szomszéd néninek az élelmiszer bevásárlás, vagy a gyógyszerek kiváltása informális önkéntességnek számít (Fekete és mtsai, 2021). Az elmúlt években hazánkat is érintő nemzetközi politikai események következtében kialakult humanitárius válsághelyzetek (migráció, orosz-ukrán háború) ismét rámutattak a civil kezdeményezésekre, az önkéntes segítség fontosságára (Pallay és mtsai, 2022). Éppen váratlanságuk, kiszámíthatatlanságuk miatt az önkéntesek szerveződése ezekben az esetekben, majdhogynem kizárólag a közösségi médiában zajlott. A civil sikerek ellenére meg kell jegyezni, hogy az ilyen típusú önkéntes munka nem igazán illeszkedik a közép- és időskorosztály életviteléhez: a munkahely, a család és egyéb kötelezettségek miatt. Ennek a két csoportnak kifejezetten fontos a tervezés és a kiszámíthatóság. Ugyanakkor a korábbi felmérések is azt támasztják alá, hogy Magyarországon, a többi európai országgal ellentétben, az informális önkéntesség jóval népszerűbb, mint a formális (Gyorgyovich, 2021). A formális önkéntesség legnépszerűbb területei napjainkban: sport, szabadidő, szociális ellátás, kultúra. Ezeken a területeken működő non profit és civil szervezeteket választják leggyakrabban az önkéntes közreműködésre. A kapcsolódó tématerületek diverzitása figyelemre méltó.

Önkéntes közreműködést az alábbi területeken regisztráltak (KSH, 2016):

- Házi- és házkörüli munka
- Ügyintézés, vásárlás
- Gyermekfelügyelet, -gondozás
- Betegápolás, idősgondozás
- Oktatási, képzési, tudományos tevékenység
- Sport-, szabadidős tevékenység, rendezvény-szervezés, rendezvényen segítségnyújtás
- Kulturális, művészeti tevékenység

- Vallással kapcsolatos, illetve egyházi szervezet-nél végzett tevékenység
- Környezet-, állatvédelmi tevékenység
- Egyéb rászorulókat (árvízkárosultak) segítése
- Település- és gazdaságfejlesztés
- Fogyatékkal élők, egészségkárosultak segítése
- Politikai tevékenység,
- Jogvédelem, érdekképviselés, egyéb jogsegély
- Adminisztratív munka, honlap-adminisztráció, tagtoborzás
- Egyéb katasztrófaelhárítási, mentési munka
- Közbiztonság, közrend védelme

Önkéntesség Európában és hazánkban

Az Európai Unió alapelveivel összhangban az önkéntesség előre mozdítását, támogatását és népszerűsítését a társadalmi kohézió fenntartása és megerősítése érdekében eszközként javasolja tagországai számára. Ezért stratégiákat, programokat, támogatási javaslatokat dolgozott ki, melynek részeként a civil társadalom és a vállalatok közötti partnerségek is nagy hangsúlyt kaptak.

Az **Európai Unió** a 2011-es évet az önkéntesség témájának szentelte, ezzel is igyekezett az állampolgárok tájékozottságát növelni és a nemzeti kormányok figyelmét felhívni erre a milliókat mozgósító és érintő témakörre. A mérőföldkönek számító évben számos uniós felmérés, tanulmány készült, amelyben igyekeztek feltérképezni az unió polgárainak véleményét, hozzáállását az önkéntesség kérdéséhez (Bartal, 2021). A felmérés szerint Európában körülbelül a népesség 22–25%-a vett részt önkéntes munkában. Ez több mint 100 millió uniós polgárt jelentett, akik szabadidejüket önkéntes tevékenységgel töltötték. Az unió országai közül Hollandiában a legelterjedtebb az önkéntesség (57%), Lengyelországban pedig a legalacsonyabb (9%). Ugyanakkor az európai polgárok a legfontosabbnak és leghasznosabbnak a humanitárius segítségnyújtást tartják.

A KSH 2011-es adatai alapján a magyar lakosság csupán 30%-a végez önkéntes munkát (KSH, 2011). Ez azt jelenti, hogy a magyar lakosságból körülbelül 3,6 millióan önkénteskedtek már, a 15–74 éves felnőtt lakosság 28,4%-a, mintegy 2 millió fő. Ez ugyan messze elmarad a fent említett holland példától, de az európai átlagot képviseli. Magyarországon – a nemzetközi tendenciával ellentétben – az önkéntességre való hajlam a kor előrehaladtával inkább növekszik. A fiatalabb

korosztályok valószínűleg inkább a jövedelmük biztosítására, munkaszerzésre, családalapításra fókuszálnak. Hazai kutatások alapján az idősebb korosztályban nő az önkéntes munka vállalása, elsősorban a nyugdíjazást követően. Míg Európa országaiiban kezd kiegyenlítődni a nemek aránya az önkéntes munkákat folytatók körében, addig Magyarországon a nők nagyobb számban végeznek önkéntes tevékenységet.

A fenti adatokat megerősíti a KSH 2019. évi összeállítása, amely szerint 2,4 millió fő végzett önkéntes munkát. Nemek szerinti összehasonlításban továbbra is a nők bizonyulnak aktívabbnak, míg a korcsoportok szerinti bontásban a 40–44 és 60–65 évesek körében magasabb az önkéntes tevékenységet végzők aránya (KSH, 2019). Hazánkban az önkéntesség egyik legfontosabb meghatározója az iskolázottság: az önkéntességre való hajlandóság az iskolai végzettséggel párhuzamosan nő. A KSH adatai szerint a diplomával rendelkezők 31%-a végzett már valamilyen önkéntes munkát. Ugyanakkor a lakóhely, a településtípus is magyarázó erővel bír: a kisebb községekben, településeken élők nagyobb hajlandóságot mutatnak az önkéntes munkákra, mint a nagyobb városokban vagy a Budapesten élők.

A nemzetközi tendenciákhoz hasonlóan hazánkban is számtalan cég és alapítvány kínál lehetőséget önkéntes munkavállalásra, mégis a legnépszerűbb területek közé a szociális szektorhoz kapcsolódó önkéntes munkák tartoznak, így például a házi- és házkörüli munkák, ügyintézés, vásárlás, gyermekfelügyelet, gyermekgondozás, betegápolás és az idősgondozás (Gyorgyovich, 2021)

Az önkéntesség értékei a társadalmi térben

Az önkéntességnek jelentős szerepe és befolyása van a társadalomra, annak tagjaira és a tagok közötti kapcsolatokra. Az önkéntes tevékenységgel az önkéntesek alakíthatják a közjót, amely által változások érhetőek el a szolidaritás, az integráció, vagy akár a rasszizmus elleni küzdelem területein is.

Az önkéntességen keresztül a társadalom periferiáján élők lehetőséget kapnak kapcsolati rendszerük és kompetenciáik fejlesztésére. Megtanulnak társadalmi normákat, elsajátítanak társadalmi értékeket, mely folyamatok hozzájárulnak társadalmi integrációjukhoz.

Az önkéntes, közösségben végzett tevékenységek segítik a munkahely és a magánélet egyensúlyban

tartását, az egyén mindennapi életében előforduló életeseményeknél nagyobb közösségekbe történő integrálódását és a különböző generációk tagjaival történő együttműködések élményét. Kiemelendő a generációk közös önkéntes tevékenysége, hiszen az önkéntes tevékenységen keresztül a különböző korosztályokba tartozók jobban megismerhetik egymást és a kölcsönös tisztelet megadása mellett tanulhatnak is egymástól (Varga, 2021). Az önkéntesség tehát segíti a társadalmi együttműködést. A bekapcsolódások során különböző szakmai csoportok, kapcsolati szintek is találkoznak és kommunikálnak egymással. Munkatársi közösségek, barátok vagy baráti társaságok, iskolai osztályok önkénteskednek együtt, míg egyre többször megtalálhatjuk a családtagok közös hozzájárulását is.

Az Európai Unió által indított önkéntességet és önkéntes tevékenységeket támogató programok elősegítik a szolidaritást, a népek, nemzetek közötti megértést, és az együttműködés kibontakozását. Egyben hozzájárulnak a rasszizmus és a kirekesztettség elleni harchoz, támogatást nyújtanak a kisebbségek, a kirekesztett népcsoportok integrálásához. A mai napig számos európai országból indulnak útnak önkéntesek és segítenek hazájukon kívül is természeti katasztrófák elhárításában; szegénységben, rossz egészségügyi körülmények között élők közösségeiben. Az önkéntes tevékenységet vállalók – feladataik végzésekor – számos alkalommal és helyzetben találkoznak etnikai kisebbségből, más népcsoportból vagy kultúrából jövő társukkal. A közös munka, a közös célért való együttműködés segíti a más kultúrából érkezők kommunikációját, kapcsolatuk és egymásról való tudásuk elmélyítését, egymás megértését, ami fontos alappillére a rasszizmus és kirekesztettség elleni küzdelemnek.

Különösen fontos és egyben hatékony az önkéntesség és a társadalmi együttműködés kérdése a fiatal generációk esetében, hiszen olyan kulturális közegben fordulhatnak meg, illetve olyan probléma-körökkel, aktuális társadalmi témákkal ismerkedhetnek meg önkéntes közreműködésük során, mely addig feltételezhetően nem volt jelen életükben. A kisebbségek esetében ez az integrált részvétel különösen fontos, hiszen a többségi társadalom sokat megtudhat róluk, kultúrájuk elfogadottabbá válik, olyan láthatatlan korlátok bomlanak le, melyeket az érintettek sokszor csak utólag érzékelnek tudatosan. Fontos kiemelni, hogy a fiatalok szocializációjában a több generáció közös

önkéntes tevékenysége igen fontos. Hiszen ennek során a különböző generációk együttműködhetnek egymással és tanulhatnak is egymástól; jobban megismerhetik egymást, lehetőséget adva ezzel a kölcsönös elfogadásra.

Az önkéntesség a fogyatékkal élők számára is különleges lehetőségeket biztosít, új tapasztalatokra tehetnek szert, melyek segíthetik munkaerőpiaci integrációjukat (Laki, 2021). Hasonló pozitív integrációs folyamatokon mehetnek keresztül a traumákat elszenvedett krízis csoportok tagjai is, hiszen egy viszonylag nyomás nélküli közegben tudnak szárnyra kapni, erőt meríteni és barátokra lelteni. Kipróbálhatnak munkafolyamatokat, eljárásrendeket; megtapasztalhatják a csoportokban, csapatban történő feladatvégrehajtatást, másokkal való együttműködést, de egyben önmaguk és munkájuk fontosságát is. Közreműködésük környezetük felől bizalomfejlesztő lehet; sikeres feladatvégzésük önbizalmat adhat számukra.

Az önkéntesek közötti kohézió – az összetartozás 'élménye'

Egy társadalomban működő kisebb közösségek tagjai közötti összetartozás az önkéntes közreműködés vállalásán keresztül is tovább mélyül. Az önkéntes tevékenységekbe való bekapcsolódás eredményeként összetartozás érzése alakulhat ki a közös tapasztalatokon, élményeken keresztül.

Az önkéntesek közreműködése során az azonnali tapasztalás, az intenzív, esetleg erős ingerek és a közvetlen élmények jelentenek hozzáadott értéket. Ezek közül a legfontosabb a társas és a csoport kohézió kialakulása, vagy annak tovább fejlődése. A folyamat két oldalról is megközelíthető. Egyik oldalról, a meglévő közösségek együtt vállallnak önkéntes közreműködést, mely folyamat során a meglévő vagy kialakuló félben lévő társadalmi kohézió tovább mélyül, fejlődik az érintettek között. Így a már meglévő csoport akár bővíthet, ezzel jövőbeni fennmaradása is biztosabb lesz a közös aktivitásokon, tapasztalatokon és élményeken keresztül. A szervezeti, rendezvényi, közösségi célok együtt történő elérése, a feladatok közös megoldása, a kihívások kezelése és a segítségadás tapasztalata az önkéntesek számára sikerélményt adnak. A közös élmények egyben az összetartozás élményét is jelentik. Az önkéntes csoportok megtartásában és fenntartásában a pozitív tapasztalatok – 'élmények' – jelentős szerepet

játszanak. Lehetőséget biztosítanak a közösség fejlődésére és fejlesztésére, és a közösség tagjainak egyéni gyarapodására is.

Másik oldalról, az egymást még nem ismerő csoportok/egyének az önkéntes tevékenységen keresztül ismerkednek meg egymással. Ebben a folyamatban az egymást még nem ismerő egyének, sok esetben számukra még ismeretlen, addig nem végzett tevékenység során találkoznak. Az önkénteskedés alatt végzett aktivitások, a közös tapasztalatok és élmények tartós kapcsolódásokat is eredményezhetnek. Mikroközösségek alakulnak ki, ahol gyakori az egymás közvetlen segítése.

A fenti folyamatokat segíti, ha a fogadó szervezetek belső működése nyitott és befogadó – nem merev és hierarchikus az önkéntesek irányítása –, így az önkéntesség során, a szervezetek és a tevékenységeik formális és informális rendszereit és szereplőit jól meg lehet ismerni. A vezetőket, valamint az operatív szakembereket egyaránt. A megszerzett tudás mellett ezek a kapcsolatok a későbbiekben igen hasznosak lehetnek, amikor állást keres egy önkéntes, vagy éppen váltani szeretne, netán üzleti partnerekre van szüksége. A rendezvényszervezés során például számos alkalommal hívnak külső, alkalmi segítséget különböző entitások (cégek, egyesületek, önkormányzatok). Az önkéntességet meghaladó, azon kívüli új együttműködések jöhetnek létre. Sőt, partneriségek és „network” hálózatok alakulhatnak ki az önkéntesek között is. Ezek a kapcsolatok a jövőben új lehetőségekkel és együttműködésekkel ajándékozhatja meg az érintetteket. A közös emlékek, de a szervezetek céljai, tevékenységei, szimbólumai, akár jelmondatai is jelenthetik a „ragasztót” ezekben az örök összetartozást jelentő folyamatokban. Közös formaruhák, közös képek, oklevelek, ajándékok örök emlékek maradnak.

Az önkéntesség során kialakuló kötelékek hosszabb időszakokra is közösségi kapcsolódást eredményezhetnek. Ezek a kapcsolódások személyes krízishelyzetekben felértékelődnek. Egészségügyi vagy munkavállalási, elhelyezkedési problémák, vagy új életszakaszokba lépés esetén sok segítséget nyújthatnak a közösségek tagjai számára. A tapasztalatok átadása, kapcsolati tőke aktivizálása, egymás segítése az önkéntesség értékrendjének sajátossága. Ezeket a sajátosságokat az önkéntesek közösségei egymás irányában is aktiválni képesek.

Az önkéntes motivációja és kompetenciái

Napjainkban egyre elfogadottabb és népszerűbb az önkéntesség. Ma önkéntesnek lenni már nem csak azt jelenti, hogy a magasabb társadalmi státuszúak segítenek a hátrányos helyzetűeken, hanem az önkéntesség a jóérzések kifejezése, egyfajta önmegvalósítási, önreflexiós eszköz is (Czike és Bartal, 2005). Ez önbecsülést vált ki az egyénben, így az önkéntes magának is képes örömet szerezni. Az önkéntességnek ebben az új formájában lehetőség nyílik baráti társaságok, munkahelyi, iskolai közösségek, akár családok közös közreműködésére is. Ebben az új (modern) típusú önkéntességben az egyént az motiválja, hogy új élményeket és/vagy tapasztalatokat szerez, szakmailag fejlődik, hasznosan tölti a szabadidejét, kapcsolatokat alakít és barátokat szerez. A modern önkéntes tudatosan választja önkéntes munkáját, élményszerzési vágy vezérli, ezért kreatív és innovatív személyiség jellemzi.

Mára már fontossá vált, hogy a felnövő generációk egészen fiatal kortól megismerkedjenek az önkéntességgel, hiszen jövőbeni szocializációjukhoz, nevelésükhöz elengedhetetlen. Magyarországon az **iskolai közösségi szolgálat** (IKSZ) kiváló lehetőséget ad arra, hogy diákok önkéntesként vegyenek részt a civil, nonprofit kezdeményezésekben. A *nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 2012. évi LXXV. törvény (VIII. 31.)* EMMI rendelet alapján a középiskolás tanulónak 50 órás közösségi szolgálatot kell teljesíteniük az érettségi bizonyítvány megszerzése feltételeként. Természetesen sok vitát váltott ki ennek a formának az önként vállalt vagy előírt minősége, de a tapasztalatok szerint a fiatalok az IKSZ közreműködés során szerzett tapasztalataikat követően nagyobb arányban maradnak meg az önkéntesség területén, visszajárnak a szervezetek programjaira az órákötetelményük teljesítése után is, sőt újabb szektorokban próbálják ki magukat.

A **vállalati világban** szintén egyre több, a világszerte vezető cég alkalmazza az önkéntességet, mint belső csapatépítő tevékenységet. Folyamatosan emelkedik azon vállalatok száma, amelyek az úgy nevezett CSR (corporate social responsibility), mint a társadalmi felelősségvállalás klasszikus formája részeként önkéntes munkára ösztönzik alkalmazottjaikat. Több nemzetközi nagyvállalat (pl.: Telekom) tapasztalatai alapján

elmondható, hogy a cégen belüli önkéntes munka javítja a cég dolgozóinak közösség tudatát, növeli a kreativitást, a cég iránti elköteleződést. A cégek nem csak a dolgozók számára nyújtanak lehetőségeket ezekben a programokban; a „kívülről” érkező önkéntesek alkalmazása több területen is hozzáadott értéket képvisel, például növeli a cég reputációját, ismeretségét, javítja piaci sikerességét (Resinger, 2022).

Az önkéntesség hozzájárulhat az élethosszig tartó fejlődési, fejlesztési és tanulási folyamathoz. Hangsúlyozandó, hogy az önkéntesség lehetősége mindig nyitott, elérhető legyen a társadalom minden csoportja számára. A munkaerőpiaci lehetőségekkel ellentétben itt nincsenek, nem lehetnek nyílt vagy rejtett feltételek, kizáró kritériumok. Az önkéntesekkel szemben is vannak azonban elvárt kompetenciák, de ezek szintje eltér a munkaerőpiacon esetleg jogosan elvárt szinttől. Ennek oka, hogy az önkéntesség a kompetenciák fejlesztésére ad lehetőséget, illetve teret kell biztosítani a személyes fejlődésre. Éppen ezért az önkéntességben megjelenő feladatok, a végrehajtáshoz szükséges és elvárt kompetenciák, azok fejlesztési lehetőségei sajátosak.

A feladatok, amelyek elvégzését elvárjuk önkénteseinktől, pontosan megfogalmazottak, jól körül határoltak, a megbízott személy képességeivel, tapasztalataival arányosak legyenek, de legyen bennük kihívás is. Ebben az esetben juthat az önkéntes sikerélményhez, a jól elvégzett munka öröméhez. Adjunk neki önállóságot, éreztessük vele, hogy nagy szükség van a munkájára, jelezzük neki, hogy nélkülözhetetlen, egy gépezet fontos elme. Nyitottság, rugalmasság, változatoság jellemezze a munkaszervezést: az ugyanazon személyre osztott feladatok is változnak. Az önkéntesnek legyen lehetősége erősségeit több területen is kipróbálni. Vannak olyan helyzetek, amikor a sikeres lebonyolítás okán szükséges a feladatokat válogatás nélkül kiadni, de érdemes az önkéntesek egyéni kívánságainak, igényeinek is teret engedni. A munkavégzésben a szabadság élményének meg tapasztalása növeli az önkéntesek lelkesedését – bizonyos esetekben elég a tevékenység-kereteket kijelölni, melyben a feladatok végrehajtását az önkéntesek töltik meg tartalommal. A vezetői szerepek megválasztása, helyes alkalmazása az önkéntesek felelősségérzetét és önbecsülését is növelheti.

Azt látjuk, hogy a társadalom számos területén találunk önkénteseket. A szabadidő, a szociális ellátást nyújtó szolgáltatók és a kultúra területei mellett kiemelkedik a sport szektor; a sportszervezetek és a sportrendezvények növekvő számú önkéntest vonzanak és foglalkoztatnak.

Önkéntesség és társadalmi felelősségvállalás a sportban

Az önkéntesek nagy mértékben hozzájárulnak a sportágazat működéséhez, annak minden szintjén létfontosságú szerepet játszanak: a szabadidősporttól a versenysportig, a helyi sportversenyektől a nemzetközi sporteseményekig. A sport számára öröndetes, hogy egyre többen érdeklődnek a sportban végzett önkéntesség iránt. Európában az önkéntesek egy harmada valamely sporttal kapcsolatos tevékenységhez kapcsolódik. Az önkéntesség azért is kiemelt szerepet játszik a sportban, mert a sport alappillérei, a sportegyesületek, civil szervezetek. A társadalom demokratikus felépítményének részei és egyben szimbólumai is (Perényi és Bodnár, 2015). Tagjaik tagdíj befizetéseikkel és önkéntes hozzájárulásukon keresztül tartják fent és működtetik a legtöbbször általuk alapított sportszervezetet. Éppen ezért az önkéntesek fontos szerepet töltenek be a sportszervezetek működésében (Onyestyák és mtsai, 2020; Perényi, 2017). A sportszervezetek működésének életében mutatott kiemelkedő önkéntes hozzájárulás mellett az önkéntesek szerepe a sportesemények szervezésében, lebonyolításában is fontos. A kontinentális- és világesemények szervezési feladatainak az elvégzéséből is egyre nagyobb mértékben veszik ki részüket az önkéntesek (Kim, 2017; Perényi, 2018).

A fentiek alapján elmondható, hogy az önkéntesség összefüggésbe hozható a sportban is a társadalmi felelősségvállalással. Ennek megfelelően (a sportban végzett önkéntesség társadalmi felelősségvállalás) két dimenziójában jöhet létre. Egyrészt, a társadalom mikro szintjén az egyén önkéntes hozzájárulását kínálja fel az általa kiválasztott szervezeti cél megvalósításához (egyéni társadalmi felelősségvállalás); másrészt, a sportszervezet társadalmi felelőssége felvállalásának részeként az egyesület tagjai, a helyi lakosok, továbbá, a tágran értelmezett társadalom képviselői számára bekapcsolódási lehetőséget kínál fel, tesz lehetővé, vagyis fogadó szervezetként működik. A két forma ugyan eltér egymástól, de ugyanazon bekapcsolódási környezet

egyéni és szervezeti oldalát jeleníti meg. Ez a kölcsönös haszonnal és megtérüléssel járó kapcsolat lehet rendszeres - sportszervezetek mindennapi működésében, elnökségeiben vagy bizottságaiban vállalt szerep – vagy alkalmi (epizodikus)- sportrendezvényeken való közreműködés.

Önkéntesség a sportegyesületekben

A különböző társadalmi rétegek, szakmai csoportok vagy kapcsolati szintek együttműködéséhez adhat támogató környezetet a sport. A sportszervezetekben többnyire pozitív módon érvényesülő érték- és eljárásrendek; befogadó és elfogadó szervezeti kultúra várja a bekapcsolódni vágyókat. A sportszervezetek számára is hasznos az önkéntesek fogadása; önkéntes program szervezett indítása és működtetése a sportegyesületi működés terén hozzáadott értéket képvisel; az egyesületi élet új lehetőségekkel, ismeretekkel, tapasztalatokkal és támogatókkal bővíthet.

A sportban tehát a hagyományos önkéntes tevékenység inkább a sportszervezetek mindennapi életében való segítséget, közreműködést jelenti. Ez különösen a kis, kevesebb mint 50 tagot számláló, általában egy sportágat működtető sportegyesületek esetében jellemző. Ezekben az egyesületekben szinte minden elvégzendő feladat önkéntes közreműködésen keresztül realizálódik (Perényi 2021).

Az önkéntességen keresztül az egyesületi tagok és hozzátartozóik fejleszthetik tudásukat, megoszthatják tapasztalataikat egymással, hasonló lelkületű és gondolkodású egyének találkozhatnak. de az önkéntességen keresztül elsajátított kompetenciák hasznosításával az önkéntes közreműködés során társadalmi elismertségben is részesülhetnek. Az egyesületi tagok az önkéntességen keresztül közvetlen környezetükön kívül a társadalom számára is felkészültebb, hasznosabb személyiséggé válhatnak (Nagel és mtsai, 2020; Piatkowska és mtsai, 2017).

A sportszervezetek és a sportrendezvények azonban nem csak az egyesület tagjainak, a volt sportolóknak és a hozzájuk kapcsolódó csoportoknak kínálnak bekapcsolódási lehetőséget. A sport társadalmi alrendszerében közvetlenül nem érintett, de a sportot szerető, a sport iránt érdeklődő emberek is bekapcsolódhatnak önkéntes közreműködőként (Nagel és mtsai, 2020). Barnát és mtsai (2016) által felvetett háborús menekülteket segítő önkéntesség kiszámíthatatlanságával

szemben, a sport alternatívát kínál a középkorú és idősebb korosztályok számára is. Hiszen a különböző sportszervezetek és a sportesemények az önkéntesek bekapcsolódásához kiszámítható környezetet biztosít, a bekapcsolódás tervezhető, illetve a feladatok előre tisztázottak.

Egy több mint 35 ezer európai sportegyesületet vizsgáló kutatásban (SIVSCE 20115-2017) közel 800 hazai sportegyesület működése is elemzésre került. A hazai sportegyesületek elnökségeiben, bizottságaiban, edzőként, sőt bíróként is számos önkéntest foglalkoztatnak. A kisebb sportegyesületek életében az önkéntesek tevékenysége a fenntartás, és fenntarthatóság biztosítása, míg nagyobb sportegyesületekben is jelentősen hozzájárulnak a napi működéshez (Perényi, 2021). A sportegyesületekben legtöbb önkéntes állandó pozícióban van főleg elnökségi szintű feladatok elvégzésével segíti az egyesületi működést. Kevesebb számú önkéntes található a bizottságokban vagy a napi működés segítésében. Az önkéntes programokkal rendelkező klubok elvárják tagjaiktól és sportolóik szüleitől, hogy hozzájáruljanak a klub tevékenységéhez, és hogy lelkesen és elkötelezetten vegyenek részt a munkában. A klubok jellemzően bárkitől, bármilyen segítséget elfogadnak, függetlenül az önkéntes képzettségétől vagy munkatapasztalataitól (Perényi, 2020). Érdekes, hogy a hazai sportegyesületek tagjai közül – más európai országokhoz viszonyítva – kevesebben gondolják azt, hogy az egyesületüket kizárólag önkénteseknek kellene irányítania (Perényi, 2021). A hazai sportegyesületekben az önkéntesek toborzása nagyobb figyelmet kap, mint az önkéntesek megtartása vagy elismerése, jutalmazása. Más európai országokkal ellentétben a magyarországi klubok nem élnek az önkénteseik képzésének lehetőségével, sporttal kapcsolatos képesítési, továbbképzési programokba jellemzően nem vonják be őket, továbbá, az sem jellemző, hogy társas összejöveteleket szerveznének számukra a klubhoz való kötődés erősítése érdekében, (Perényi, 2020).

Ellentétben a nyugat-európai ország többségével a hazai egyesületek az önkéntes hiányt nem tartják a működésük egyik fő problémás területének. Igaz, a toborzás tekintetében szükséges erőfeszítéseket tenniük, de mindössze 20%-uk számolt be arról, hogy például elnökségi szinten nehéz lenne a toborzás. Az edzők és oktatók tekintetében 28% említette az önkéntesek

megtalálásának nehézségeit. A játéklevezetők és tisztségviselők 19%-a számolt be a toborzással kapcsolatos problémákról. A magyar sportklubok 62%-nál a vizsgált időszak előtti öt év során az önkéntesek száma változatlan maradt, míg egyharmaduk növekedésről számolt be és csupán 7% jelzett csökkenést. A Covid-időszakban tartott nagy sportesemények esetében azonban becslések szerint 30%-os csökkenés volt tapasztalható (Perényi, 2020).

Sportrendezvények, sportesemények önkéntesei

A sportrendezvények hagyományosan nagymértékben támaszkodnak az önkéntesekre, akik jelentős emberi erőforrást jelentenek egy-egy esemény sikeres megrendezésében. Különösen igaz ez az olimpiák szervezésére, melyek lebonyolítása több tízezer önkéntest igényel. A Sydney (2000) és athéni (2004) olimpiai játékokon több mint 40 000 önkéntes működött közre, míg Pekingben (2008) 100 000 és a Londoni (2012) játékokon 70 000 önkéntes vett részt (Kim, 2017). Tekintettel az önkéntesek kiemelkedő hozzájárulására, ma már jelentős figyelmet fordítanak a sporteseményeken végzett önkéntes közreműködés fő tényezőire az önkéntesek motivációja, elégedettsége, elkötelezettsége és megtartása tekintetében.

A hazai rendezésű kontinentális és világ bajnokságok lehetőséget nyújtanak a helyi közösségek számára, hogy közvetlenül részt vegyenek olyan sportesemények lebonyolításában, melyek az egész világ figyelmét tudhatják magukénak. Az általános megítélés szerint Magyarországon nincs nagy hagyománya az önkéntességnek, és az objektív mérési adatok is azt mutatják, hogy az európai átlag alatt van a magyarok önkéntes tevékenységet végzőinek aránya (Eurostat, 2015). Ettől az általános megítéléstől függetlenül a Magyarországon megrendezett nagy nemzetközi sportesemények népszerűek voltak az önkéntesek körében. Például a 2017-es FINA Világ bajnokságon 3500 önkéntes járult hozzá kétszer kéthetes időtartamban az esemény sikeres lebonyolításához. Azóta több sportág világeseményének adott otthont hazánk, amelyeken minden esetben nagy segítséget nyújtottak az önkéntesek. Egyre növekszik azoknak is a köre, akik visszatérően és rendszeresen részt vesznek ezeken a kiemelt hazai rendezésű világeseményeken. A sportesemények szervezésében részt vevő önkéntesek munkája társadalmi

hasznot hoz az egyén, a szervezet és a társadalompolitika szintjén egyaránt.

A legnagyobb sporteseményeknek nem csupán az a célja, hogy a versenyeket sikeresen lebonyolítsa. Egyre nagyobb figyelem fordul az események társadalom számára adott plusz értékeire, hozzáadókaira. A hozzáadékok között hangsúlyt kap a gazdasági hatás vagy az esetleges környezeti terhelés, azonban legalább ennyire fontos kérdés ma már az is, hogy a sportesemények milyen értékeket képesek adni az embereknek, a társadalom egészének. A sportesemények közösségfejlesztő hatása kulcsfontosságúvá vált, mindamellett, hogy a sport adta értékek közöttük az egészséges társadalom fejlesztése egyaránt fontos elemként jelenik meg modern világunkban (Perényi, 2018a).

A sportesemények egyértelmű társadalmi felelőssége, hogy a sport által közvetített értékek minél szélesebb társadalmi térben legyenek jelen, mindenki számára elérhetővé váljanak. Minél több ember számára biztosítsanak bekapcsolódási és mobilizációs lehetőséget. Népszerűsítsék a fair play, a csapatszellem, a kitartás, és az összefogás értékeit; és az említett mozgásgazdag és egészséges életmódot. Bátorítsák a fiatal generációkat arra, hogy minél többen rendszeresen, szervezett kereteken belül, versenyszerűen sportoljanak (Perényi, 2018a).

Magyarországon a nagy sportesemények megrendezése segítette az önkéntesség népszerűsítését a sportban, mely folyamat az említett 2017-es FINA világ bajnoksághoz köthető. Azóta a rendezvények növekvő száma és a hozzájuk kapcsolódó toborzási és önkéntes menedzsment folyamatok általános gyakorlatot és elvárásokat is kialakított; fejlesztette az önkéntesség kultúráját a sportban is (Perényi 2018b). Az olyan események, mint az EURO2020, a nemzetközi sportszövetségek szabványait és gyakorlatát is hozták. Az ilyen európai (nemzetek közötti) gyakorlatok bevezetése az önkéntesség nemzeti jellegét is formálja, és így általában véve elősegíti az önkéntességet. A kisebb helyi sporteseményen való önkéntes részvétel élmenye biztosítja a közösségi érzés megeremtéséhez szükséges társadalmi kötődési lehetőségeket. Taks és mtsai (2015) a kisebb nemzetközi sporteseményekkel kapcsolatosan kiemelik, hogy ezek a rendezvények jellemzően a kisebb létszámú önkéntesekre támaszkodnak, és azok összetételében inkább a helyi közösség tagjai jelennek meg. Ezen a rendezvényeken az önkéntes tevékenységek

többszereplős jellege is könnyebben megjelenik – az önkéntesek több feladatban is részt vehetnek – mint egy nagyszabású esemény esetében. Mindez a fogadó közösségek sportfejlesztési lehetőségeinek javára válik.

Hazánkban a társadalmi befogadásra irányuló erőfeszítéseke is tettek a nagy sporteseményekhez kapcsolódóan. Fogyatékkal élő embereket fogadtak önkéntesnek például a 2017-es FINA Világ-bajnokságon, és részvételüket személyre szabott feladatokkal vagy például jelnyelvi tolmácsok bevonásával segítették. Vidéki önkénteseket is meghívtak, és az utazási költségeket és a szállást is kifizették, hogy segítsék az önkéntesek részvételét a nagyobb távolságból, kis falvakból érkezőknek is. Ezek a gyakorlatok lehetővé tették a fogyatékkal élők és a vidéki, távolabb fekvő területek lakosai (több mint 580 településről) számára, hogy bekapcsolódjanak és a jövőben megmaradjanak a sportban végzett önkéntes munkában (Perényi 2018b).

Magyarországon a 2012/2013-as tanévtől felmenő rendszerben bevezették az intézményi szociális közösségi szolgálatot (magyarul „Iskolai Községi Szolgálat” –IKSZ). Ez a szolgálat a társadalom valamennyi szektorában a civil szervezetnél teljesített 50 óra közösségi szolgálatot tartalmazta. Ezt a szolgálatot 2016 óta minden diák számára előfeltételként határozták meg az érettségi vizsga letétele előtt. A diákok a sport területén is szívesen teljesítik ezeket az órákat; a kisebb-nagyobb sportesemények nagyon népszerűek az 50 óra teljesítése során. Az elemzések a sport területét az egyik legnépszerűbb IKSZ teljesítési területként azonosították (Bodó és mtsai, 2017; Markos 2016, 2018).

Sportönkéntességgel kapcsolatos kutatások eredményei

Az Európai Sport Foglalkoztatási Observatórium (EOSE) vezetésével az ESSA-Sport Projekt 2016 és 2019 között elvégezte a sport munkaerő-piacának felmérését a sportszakemberekkel szemben elvárt kompetenciák vonatkozásában. A projektben 18 európai ország (köztük Magyarország) és 5 európai hálózat vett részt. Ezekben az országokban felmérték a sportágazati jellemzőket a képzés és a képesítés, valamint foglalkoztatási szempontból. Az eredmények azt mutatták, hogy az európai sportszervezetek több mint 30%-ában

a napi működéssel és a sporttevékenységekkel kapcsolatos feladatokat kizárólag önkéntesek végzik el (Perényi és mtsai, 2022). Az ESSA-Sport és több más kutatás is kimutatta, hogy a sportszervezetekben az önkéntesek toborzása, a megfelelő számú önkéntes biztosítása nem kihívás mentes. Hasonló nehézségek jelentkeztek a munkavállalók toborzása terén a magyar sportszervezetek 23%-ánál, a lengyelek 29%-ánál jelentett nehézséget a toborzás, elsősorban azért, mert a munkafeltételek (beleértve a fizetések) nem voltak elég vonzóak, és a jelentkezők száma is alacsony maradt (Onyestyák és mtsai, 2020). Ezek a tények a sportszervezetekben még jobban felértékelik az önkéntes hozzájárulást, a civil szervezetek felé megnyilvánuló időadományt.

A sporteseményekhez kapcsolódóan, a 2017. évi FINA Világ-bajnokság önkéntes programját vizsgálták (Perényi, 2018b), és megállapították, hogy a társadalomtudományi elméletek fontos segítségül szolgálhatnak egy ilyen nagyszabású önkéntes programok különböző fázisainak tervezésekor és végrehajtásakor. Az önkéntesek által jelzett számos pozitív hatás és visszajelzés mellett szervezeti szempontból számos akadályról számoltak be, például arról, hogy a sport alrendszere nincs teljesen felkészülve a nagyszámú önkéntes fogadására; hiányszágok merültek fel a feladattervezés, a hatékony kommunikáció, a megbecsülés és a megtartás terén is. Ettől függetlenül az önkéntesek továbbra is követték a FINA sportágait, különösen az úszást és a vízilabdát, és visszatértek az eseményre, hogy segítsék a szervezőket más nemzetközi és kontinentális események sikeres lebonyolításában.

A sporteseményeken közösségi szolgálatukat teljesítő fiatalok sportrendezvényeken való részvételének fő motivációja a másokon és a közösségen való segítség volt. A sportolók és a nem sportoló tanulók között jelentős különbségeket találtak a sporteseményeken való részvételt befolyásoló motivációs tényezők tekintetében. A különbség főként a kifejezetten a sporthoz kapcsolódóan mutatható ki, mint például a sportolóval való személyes találkozás lehetősége és a sport szeretete. A közösségi szolgálatot követően a válaszadók többsége részt venne a jövőben sporteseményekhez kapcsolódó önkéntes tevékenységekben (Mezei és mtsai, 2021).

Jótekonyság és adományozás a sportban

Az önkéntesség „időadományán” kívül a sportolók pénzbeli adományokkal is hozzájárulnak

egy-egy fontos társadalmi kezdeményezéshez. A társadalmi felelősségvállalás területén az önkéntességen kívül a személyes adományozást is ki kell emelni (Perpék, 2017). Az adományozás a jótékonyosság egyik formája, mely a sportban a sportrendezvényekhez, különösen a szabadidősport rendezvényekhez kapcsolódik. Az egyéni társadalmi felelősségvállalás ezen formája összekapcsolódik a sportmozgással, sportteljesítménnyel (Gösi és Bukta, 2020). Ezek a kezdeményezések már hazánkban is megvetették gyökereiket. Az első ilyen kezdeményezés 1980-ban indult, amikor Terry Fox fel szeretne volna hívni a figyelmet a rák kutatás támogatásának szükségességére. Azóta a futóversenyekhez kapcsolódóan úgynevezett „követes” adománygyűjtési akciókat szerveznek (Gösi és Magyar, 2019). Hazánkban a Budapest Sport Iroda versenyein (például a Telekom Vivicitta Városvédő Futás és az őszi Spar Budapest Maraton fesztivál) több szervezet részére történik adománygyűjtés több tízmilliós nagyságrendben (Gösi és Magyar, 2019).

Figyelemre méltó az is, hogy egyesületi szinten sok gyűjtés, adományozás, támogatás jelenik meg a szülők részéről vagy a több esetben a szülők, családok részére. Egy-egy verseny bevétele, árverezés/licitálás, adománygyűjtés a nehéz helyzetben lévő családok segítségét is szolgálhatja stb. Ezek a kezdeményezések egyáltalán nem, vagy csak kis mértékben kapnak nyilvánosságot. Ha egy adott közösség a saját, szűkebb környezetében segít az csak a közösség számára lesz látható, értékelhető, azonban a közösség építésében nagy szerepet játszik.

Összegzés

Az önkéntesek közreműködésük révén számos informális tanulási lehetőségre és tudásra (tudás, képesség, készség) tesznek szert, amelyek gyakran ugyan észrevétlenek, de jelentősek az önkéntesként közreműködők életében. Készségeik, képességeik, és az általános sporttal kapcsolatos tudásuk is fejlődik. Éppen ezért a bekapcsolódás elismerése és annak hangsúlyozott segítése, bátorítása fontos mind a széles társadalom, mind a sport társadalom számára. Ezért a sportszervezetek és az eseményszervezők társadalmi felelőssége a bekapcsolódás biztosítása és lehetővé tétele annak érdekében, hogy az önkéntességgel kapcsolatos pozitív társadalmi és egyéni szinten megjelenő hozadékok érvényesülni tudjanak. Az önkéntesek toborzásának, képzésének,

foglalkoztatási és elismerési módszertanainak ezekre a lehetőségekre úgy szükséges ráépülni, hogy az élmények és a közösségi érzés mellett az egyéb lehetséges hozadékok, mint készség és képesség fejlődést és fejlesztést, a munkaerőpiacra történő első vagy ismételt belépést vagy a munkavállalók és az önkéntesek képesség/készség-szintje közötti különbség csökkentését is realizálni lehessen.

A sporton kívüli események jó gyakorlatokkal segíthetik a sport önkéntesség számos területét, de a sporteseményekkel kapcsolatban szerzett tapasztalatokból más típusú rendezvények is profitálhatnak. A nagy sporteseményekkel kapcsolatos gyakorlatokat például a 2021-es Eucharisztikus Kongresszuson valósították meg az önkéntesek irányítására és koordinálására szolgáló struktúrákon keresztül. A kongresszus azonban jó gyakorlatokkal is hozzájárult a tekintetben, hogy hogyan népszerűsítették az önkéntességet az esemény előtt és alatt, és hogyan ismerték el az önkénteseket az esemény után. Az önkéntesség nagyköveteit például a művészeti és sportágazatot képviselő társadalmi hírességek közül választották ki, akik aztán a közösségi médiában közzétett videós posztok vagy az esemény honlapjára feltett írások segítségével szólították meg az önkénteseket. Az esemény honlapján is látható volt az elismerés, például az önkéntes tevékenység órászáma, valamint az önkéntesek személyes élményeinek, történeteinek bemutatásán keresztül.

Irodalomjegyzék

1. Bartal, A. M. (2021). A Nemzeti Önkéntes Stratégia (2012-2020) mérlege-eredmények, adósságok. *Önkéntes Szemle*, 1(1), 3-20.
2. Bernát A. - Kertész A. - Tóth F. M. (2016). A segítségnyújtás evolúciója és a szolidaritás új formái a migrációs válság idején Új önkéntes és régi civil szervezetek 2015-ben <http://old.tarki.hu/hu/publications/SR/2016/14bernat.pdf>
3. Bodó, M., Markos V., Mézes J., Sárosi, T. Szalóki, M. (2017): Az iskolai közösségi szolgálat a 9. és a 12. évfolyamos diákok véleménye tükrében. *Pedagógiai Szemle*, 9-10.
4. Czike K. - Bartal A. M.: *Önkéntesek és nonprofit szervezetek – az önkéntes tevékenységet végzők motivációi és szervezeti típusok az önkéntesek foglalkoztatásában*, *Acta Civitalis* 2005
5. Czike K. - Kuti É.: *Lakossági adományok és önkéntes tevékenységek; Nonprofit Kutatócsoport Egyesület, Önkéntes Központ Alapítvány, 2005*

6. Fekete, K., Dombi, G. & Oláh, M. (2021). Önkormányzatok és önkéntesek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben a Covid-19 pandémia első hulláma idején. *ÖNKÉNTES SZEMLE*, 1(2), 36-55.
7. Gősi, Zs., Bukta, Zs. (2020). Mozgással a társadalomért. A sport és az egyéni társadalmi felelősségvállalás. Közép-Európai Közlemények XIII. évf. 2020/4. № 51. pp. 115-131.
8. Gősi Zs. - Magyar M. (2019): Jótékony futás: A társadalmi felelősségvállalás megjelenése futó sporteseményeken. Recreation, A Közép-Kelet Európai Rekreációs Társaság Tudományos magazinja IX/1. 28-30. old.
9. Gyorgyovich, M. (2021). A formális és informális önkéntesség az Önkéntesség Magyarországon 2018. felvétel szerint. *Önkéntes Szemle*, 1(1), 21-38.
10. Laczkó, T., Paár, D. (2018). Társadalmi hatások vizsgálata a 2018. évi hazai rendezésű nemzetközi sportesemények kapcsán. A sportturizmus gazdasági és társadalmi kérdései Magyarországon, 77-102.
11. Laki, I. (2021). Az inkluzív önkéntességről-rövid áttekintés. *Önkéntes Szemle*, 1(3), 21-33.
12. Markos, V. (2016): Közösségi szolgálat vagy önkéntesség. *Educatio*, 25(3), 444-450.
13. Markos, V. (2018): A fogadószervezetek koordinátorainak tapasztalatai az iskolai közösségi szolgálatról. *Iskolakultúra*, 28(3-4), 12-27.
14. Markos, V. (2021). Kik a nyertesei az Iskolai Közösségi Szolgálatnak?-az Iskolai Közösségi Szolgálat iránti pozitív attitűdöket befolyásoló tényezők vizsgálata. *Önkéntes Szemle*, 1(1), 69-82.
15. Mezei, T., Polcsik, B., Perényi, Sz. (2021): Motivations for community service and sports volunteering at sporting events. *Sport és Egészségtudományi Füzetek*. 5 (3), 56-71.
16. Onyestyák N. és Kállai É. (2013). Önkéntesség sport területén Magyarországon és az Európai Unió más tagállamaiban. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 14(3), 33-40.
17. Piatkowska, M., Perényi, S., Elmoose-Østerlund K. (2017). Promoting social integration and volunteering in sports clubs: Lessons from practice. Odense, Dánia : University of Southern Denmark, 199 p.
18. Pally, K., Markos, V. & Fényes, H. (2022). Kárpátaljai fiatalok önkéntes tevékenysége a 2022-es orosz-ukrán háború idején. *Önkéntes Szemle*, 2(4), 3-26.
19. Perpék É. (2017). Önkéntesség közel s távol: hazai és nemzetközi helyzetkép. In. Janák Katalin – Szék Katalin – Tokaj Károlyné (szerk). Háztartási munka, önkéntes munka, láthatatlan munka, I. Háztartási és önkéntes munka mérése, elemzése. Budapest, KSH. 108-121. old.
20. Perényi S. (2018a). *Sportesemény-menedzsment*. Oktatási segédanyag. 75p. Budapest: Testnevelési Egyetem. (EFOP-5.2.5-18-2018-00012 Társadalmi Innovációk Új módszerek kidolgozása a Testnevelési Egyetem.
21. Perényi S. (2018b). Önkéntesség szintlépése a hazai nemzetközi sporteseményeken vagy társadalomtudományi elméletek szerepe önkéntes programok tervezésben és eredményei a lebonyolításban. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 19(75), 74-75.
22. Perényi S. (2021). Az önkéntesség szerepe az európai sportegyesületekben. *Önkéntes Szemle*, könyvismertető, 1. évfolyam, 1. szám, 112-118.
23. Perényi, S. (2020). Hungary: Potentials for Civil Initiatives in Sports. In Siegfried Nagel, Karsten Elmoose-Østerlund, Bjarne Ibsen, Jeroen Scheerder (eds.) *Functions of Sports Clubs in European Societies A Cross-National Comparative Study*, SEMP, vol. 17, 151-182. Springer Nature Switzerland AG 2020
24. Perényi Sz., (2019): Az önkéntesség formái és befolyásoló tényezői a sportegyesületekben. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 20:2 (79), 76.
25. Resinger, A. (2022). Lehet-e hatása a vállalati önkéntességnek a vállalati versenyképességre?-gondolatok a témáról elméleti megközelítésben. *Önkéntes Szemle*, 2(1), 45-62.
26. Nagel, S., Elmoose-Østerlund, K., Ibsen, B., Scheerder, J. (2020). *Functions of Sports Clubs in European Societies A Cross-National Comparative Study*, pp 385. Springer International Publishing-Sports and Economics, Management and Policy series (SEMP, vol. 17), Springer Nature Switzerland AG
27. Silló Á., Az önkéntesség modern formái, Debreceni Egyetem
28. Varga, L. (2021). Az intergenerációs tanulás az önkéntesség szolgálatában. *Önkéntes Szemle*, 1(3), 3-20.

29. Váradi, R. (2021). Az önkéntesség alakulása Magyarországon a 2010-es években: A Központi Statisztikai Hivatal munkaerő-felmérésének 2011-2019 közötti kiegészítő felvételei alapján. *Önkéntes Szemle*, 1(4), 3-38.
30. *Kiáltvány az Európai Önkéntes Tevékenységről, Európai Önkéntes Központ (Centre Européen du Volontariat, CEV), 2006*
31. *Nonprofit szervezetek Magyarországon, 2006 KSH*
32. KSH, 2012. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/onkentesmunka.pdf>
33. <http://www.onkentes.hu/cikkek/mi-az-az-onkentesseg>
34. KSH, 2011. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/onkentesmunka.pdf>
35. KSH, 2019. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_onkent9_13_02.html
36. Act LXXXVIII of 2005 on voluntary activities for the public interest (2005). URL link: 2005. évi LXXXVIII. törvény - Nemzeti Jogszabálytár (njt.hu)